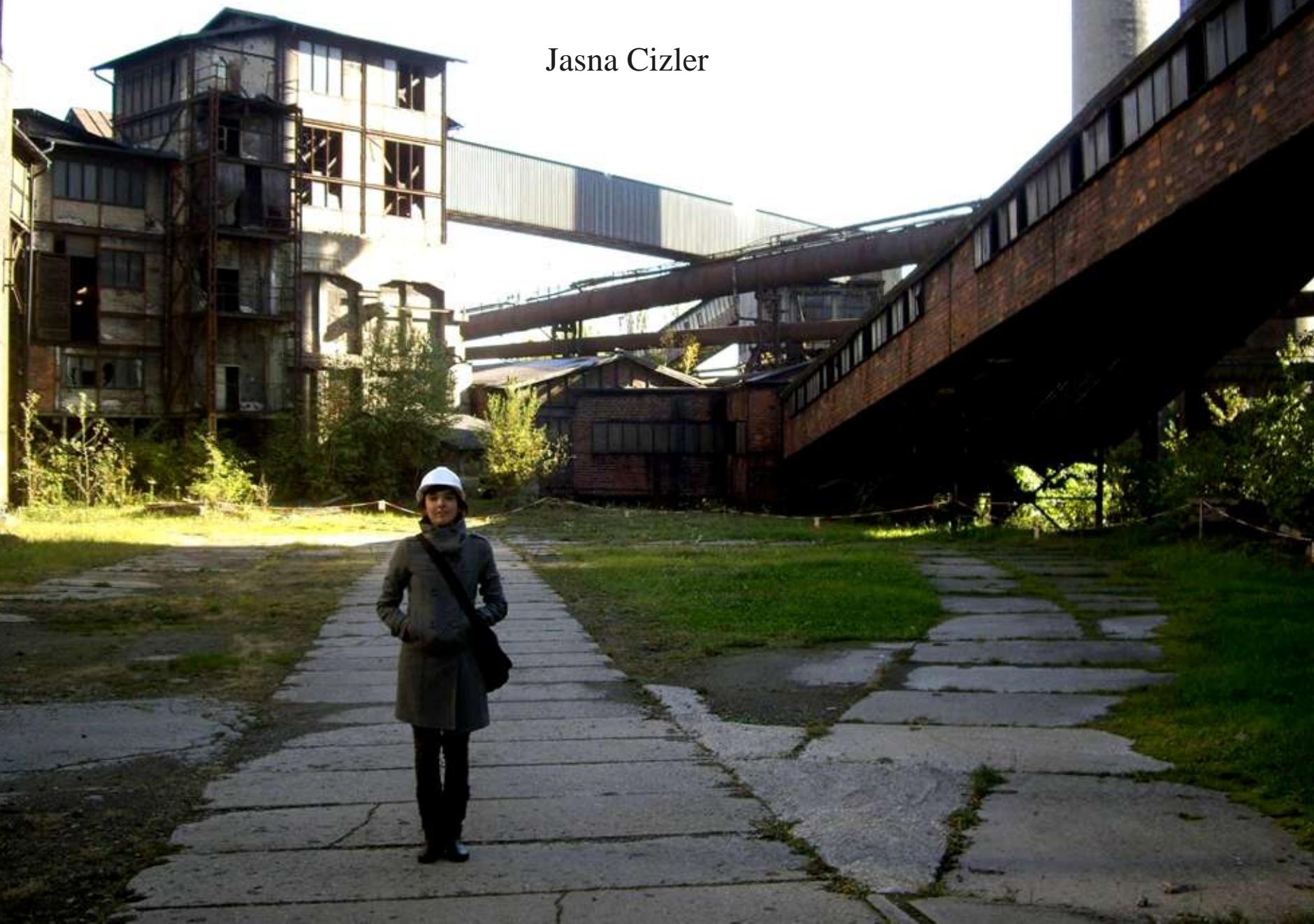

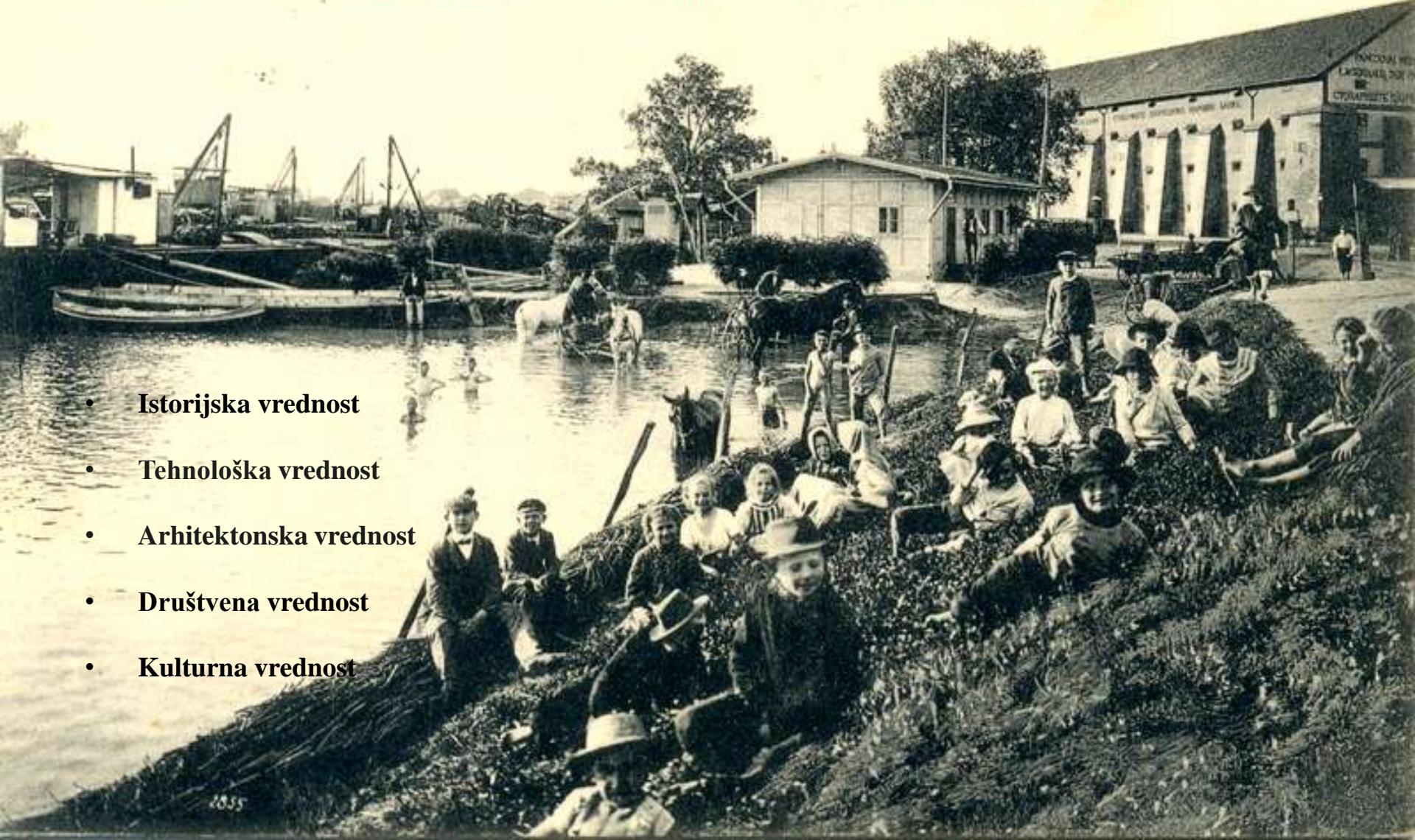
Aktiviranje objekata industrijskog nasleđa kao potencijal za razvoj grada

Jasna Cizler

ZNAČAJ NAPUŠENIH INDUSTRIJSKIH PROSTORA

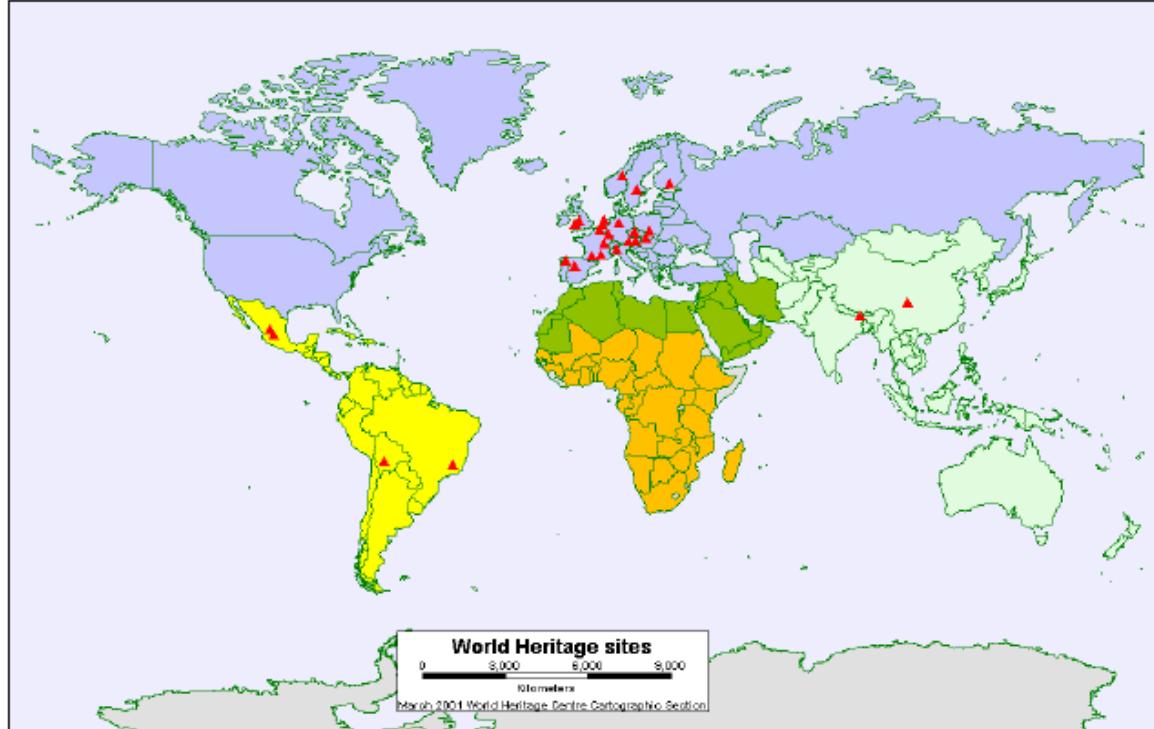
Pancsova. - Temesrészlet. Temespartie. Тамишка Одлење.

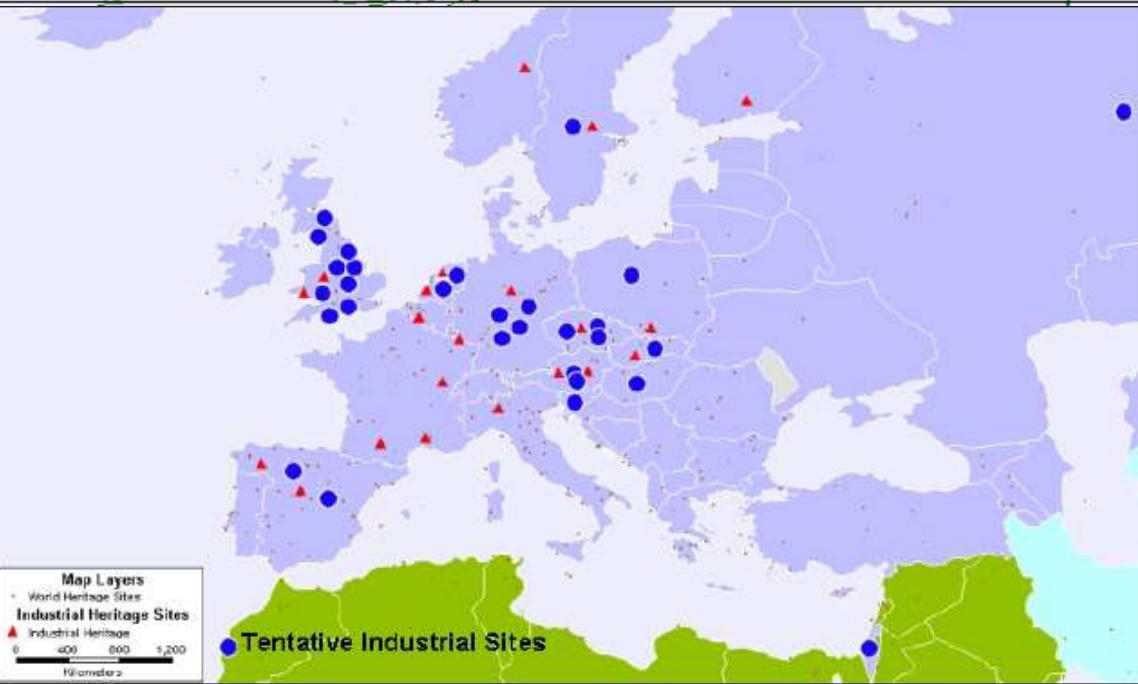
- Istorija vrednost
- Tehnološka vrednost
- Arhitektonska vrednost
- Društvena vrednost
- Kulturna vrednost

Lokaliteti industrijskog nasleđa na UNESCO-voj listi

Upisano 759 lokaliteta kulturnog nasleđa,
**Oko 45 lokaliteta se smatra za
industrijsko nasleđe (oko 6%)**

Udeo broja lokaliteta industrijskog nasleđa u ukupnom broju lokaliteta **raste** ako se posmatra i lista uslovnih lokaliteta, što pokazuje njihovu rastuću popularnost

(Photo: Falser, 2001,
<http://whc.unesco.org/archive/ind-study01.pdf>)

INDUSTRIJSKO NASLEĐE KAO POTENCIJAL ZA PROMENU EKOLOŠKE SLIKE I IMIDŽA INDUSTRIJSKIH PODRUČJA

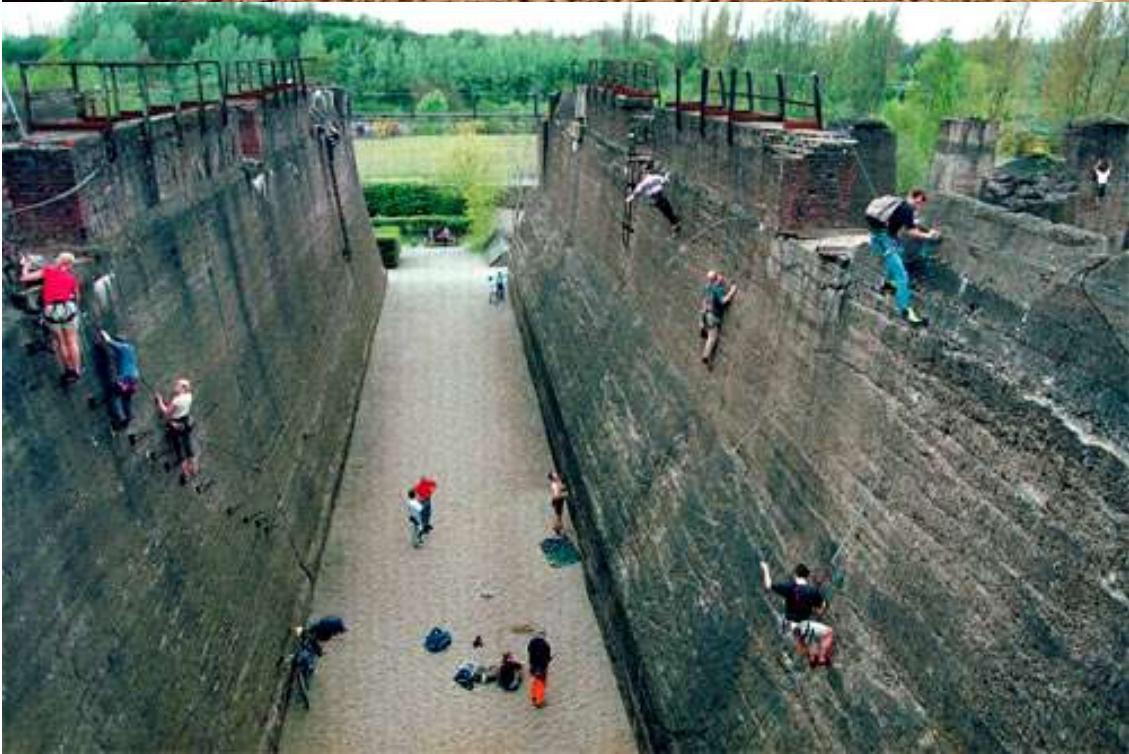
- više od 50% svetske i 70% evropske populacije živi u gradovima, gradovi su najveći potrošači resursa i najveći zagađivači
- braunfildi / neiskorišćene industrijske površine – problem, ali i potencijal za održivo korišćenje zemljišta koje treba podsticati (umesto razvoja na grinfeldima)
- ponovna upotreba omogućava uštedu resursa, energije, vremena potrebnog za gradnju i uštedu na infrastrukturi

Emšer park u Rurskoj oblasti u Nemačkoj pokazuje kako se može neutralizovati negativna percepcija nekadašnjih industrijskih oblasti i promeniti imidž

Nekadašnja čeličana pretvorena u Duisburg Nord lenskejp park

- početkom 20. veka Rurska oblast je bila jedan od najvažnijih centara proizvodnje uglja i čelika u Evropi
- danas je to verovatno najveći i najbogatiji region industrijskog nasleđa u Evropi
- regeneracija infrastrukture, ekonomije i prirode
- fokus stavljen na industrijsko nasleđe, njegovo očuvanje i prenmenu objekata
- povezivanje naselja u kontinualni park - Emšer u kom se zelene površine prepliću sa ostacima industrije
- kontaminirane oblasti su izdavane po nižim cenama kako bi se privukli investitori
- akcenat na ekologiji

Sargfabrik u Beču

- nekadašnja fabrika kovčega iz 1895. godine
- društveni eksperiment (subvencije, priuštivo stanovanje...)
- stanovanje, sadržaji za decu, restoran, kafe, zajedničko dvorište i krovne baštne

Photo :www.afg.hs-anhalt.de/architektur/projekte/ss-2010/exk-graz-ueber-wien/

- nagrade za arhitekturu (sa susednim objektom Mis Sargfabrik), popularnost
- ekološki aspekti projekta: ušteda energije, dobra izolacija, kompostiranje otpada, solarno grejanje vode, sistem podeljenih nivoa u spavaćim zonama, bašte u dvorištu i na krovu

photo:<http://vienez.wordpress.com/>

INDUSTRJSKO NASLEĐE KAO POTENCIJAL ZA RAZVOJ TURIZMA

- Prenamena u muzej je jedna od najčešćih opcija aktivacije
- Muzeji industrije, Evropska ruta industrijskog nasleđa – ERIH, Dani evropske baštine
- Turizam doprinosi otvaranju novih radnih mesta, povećanju prihoda i investicija, kao i unapređenju okruženja

- **Kastlfild** (Castlefield) u Mančesteru
- 1950-ih jedna od najsirošnijih oblasti u Britaniji
- primer je aktivacije industrijskog nasleđa u kojoj su se pozitivni efekti proširili na veliki deo centra grada
- Muzej nauke i industrije u okviru kog je jedna od najstarijih železničkih stanica za putnike (zapošljava oko 120 ljudi, koristi lokalne usluge i ulaže u nove izložbe i objekte)

Photo: www.cabe.org.uk/

Photo: www.edsphtoblog.com/

Photo: www.flickr.com/photos/tjblackwell/

Ajzenerc (Eisenerz) u Austriji

- ostaci rudarske industrije su deo kulturnog identiteta
- razvoj turističke infrastrukture (muzeji, rudnici otvoreni za posetioce, rudarske kuće, Dani rudara i rudarske parade mreža rudarskih gradova i regionalnih, 'Ruta gvožđa' na UNESCO-voj listi za uključenje)

Pruga Erzbergban - otvorena 1891. godine za prevoz gvožđa, danas - prevoz turista

- ključno pitanje - da li će od industrijskog turizma korist ima lokalna zajednica? (ili je on naprotiv elitistički, namenjen srednjoj i višoj klasi, i podstiče nisko plaćene sezonske poslove)

Photo :www.kleinezeitung.at/

Photo: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Erzbergbahn_Ramsubach-Viaduct.jpg

INDUSTRIJSKO NASLEĐE, KREATIVNI SEKTOR I URBANA OBNOVA VOĐENA KULTUROM

- industrijsko nasleđe i kultura kao pokretači obnove
- kultura kao ekonomski resurs/privlačenje investicija, stanovnika i profesionalaca

Kulturni centar DOX, Prag

- **Kreativni sektor** poseduje bogat socio-kulturni kapital / prepoznaće kvalitete prostora
- pretvaranje zaboravljenog u vidljivo / promovisanje vrednosti nasleđa
- industrijske lokacije ambijent pogodan za alternativne umetničke i kulturne aktivnosti

Meet Factory, Prag, nekadašnje skladište staklare, osnovan od strane umetnika, u vlasništvu grada, ali se pod simboličnoj ceni izdaje

- minimalne intervencije / autentična atmosfera

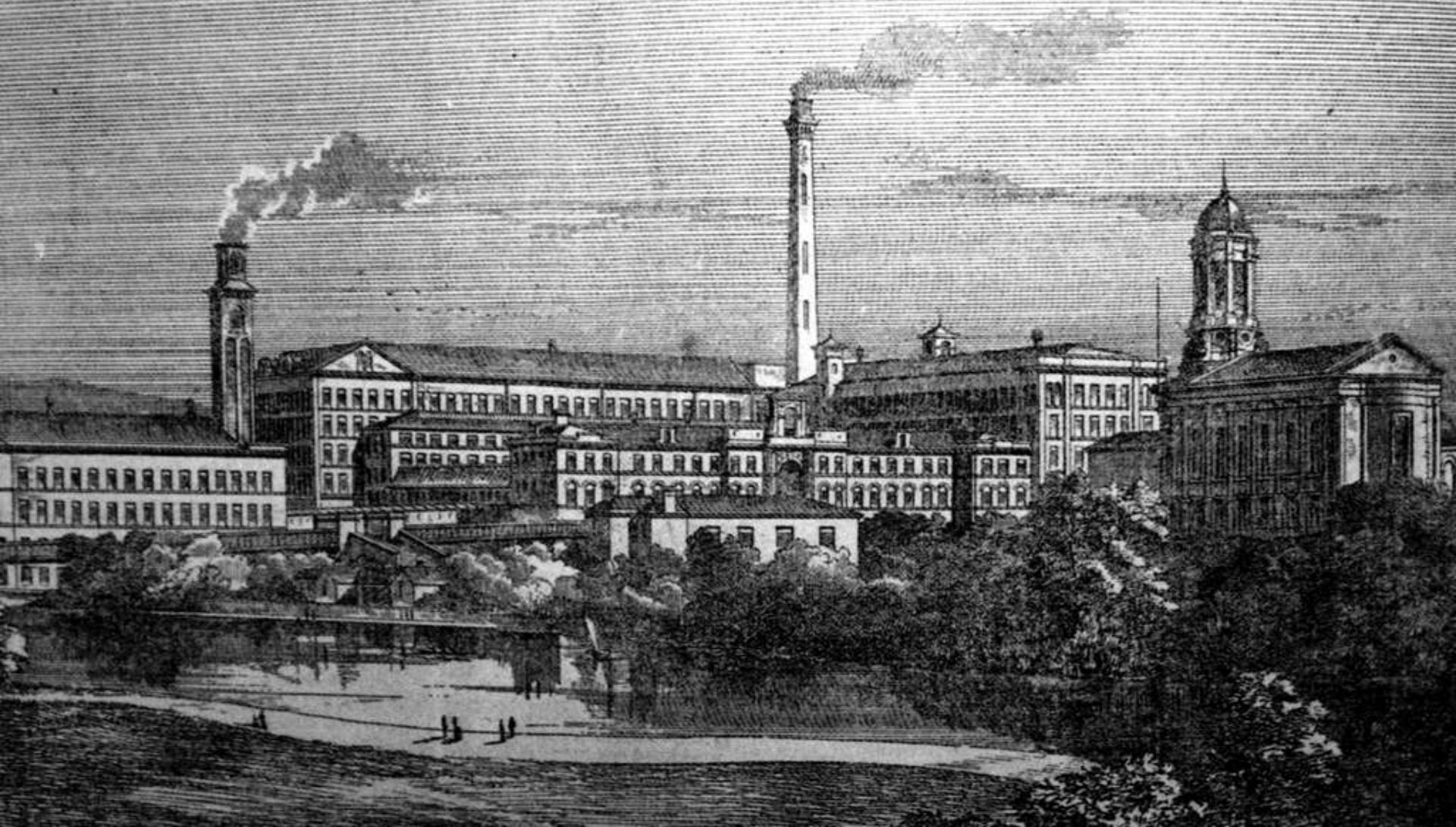
Photo :<http://praguemonitor.com/>

Solter (Saltaire), u blizini Lidsa

- osnovan u 19. veku / izgradnja stambenih objekata i javnih institucija
- pod zaštitom UNESCO-a

Photo: Bradford Libraries

Salts Mill je obnovljen 1987. godine i danas su u njemu smeštene prodavnice, galerije, restorani i druge funkcije u velikoj mjeri otvorene za javnost

- značaj postepena prenamera i hibridnih formi funkcionisanja (kombinacija proizvodnje, izdavanja u komercijalne svrhe i kulturno-umetničkih programa) kao finansijski održivo rešenje

- IPAK: upotreba kulture u politikama razvoja je sve češće predmet kritika
- identifikacija specifičnosti prostora, njihova promocija i povećanje ekonomске vrednosti prostora u praksi često dovode do orijentisanosti na potrošnju

KOMERCIJALNI PRISTUPI AKTIVACIJI INDUSTRIJSKOG NASLEĐA

- nasleđe kao marketinški alat u urbanoj obnovi, korišćen za uspešniju prodaju prostora
- razvoj vođen dominantno tržišnim interesima je pretnja za javne prostore, pa tako i za nasleđe

Holbeck, nekadašnja industrijska četvrt u Lidsu, Engleska

Photo: www.weloveholbeck.com

WE LOVE HOLBECK.
AND YOU WILL TOO.

**WITH A VARIETY OF GREAT BUSINESS SPACE AVAILABLE,
AT THE HEART OF A PROGRESSIVE AND CREATIVE
COMMUNITY, THERE'S A PLACE HERE FOR YOU.**

- nedostatak prostora koji ne donose prihode – neprofitne aktivnosti i javni prostori
- obnovu često prati džentrifikacija, marginalizacija nekadašnjih stanovnika i uvođenje elitnog životnog stila
- retorika vs. realnost

Marshalls Mill, mlin iz 18. veka, Lids

Photo: www.weloveholbeck.com

Marshalls Mill, Lids - Zatvorenost, nepristupačnost, dominacija zidova i parkinga, objekte koriste samo zaposleni

Victoria Quays

A Haven in the Heart of the City

Postavlja se pitanje dostupnosti nasleđa kao javnog dobra s obzirom na to da ono nije dostupno za korišćenje svim stanovnicima.

Come and enjoy our friendly village atmosphere in wonderful surroundings, yet still five minutes walk from the major city centre shops.

Photo: www.victoriaquays.com

Kako povezati interese različitih aktera u upravljanju industrijskim nasleđem?

Industrijska zona, Kladno, Češka Republika

ALTERNATIVNI I NISKOBUDŽETNI PRISTUPI PONOVNOJ UPOTREBI

– umetnici i lokalna zajednica kao pokretači i glavni akteri

- glavni doprinos očuvanju industrijskog nasleđa u Evropi nije došao od strane zvaničnih institucija i države, već od inicijativa volontera i različitih zainteresovanih grupa

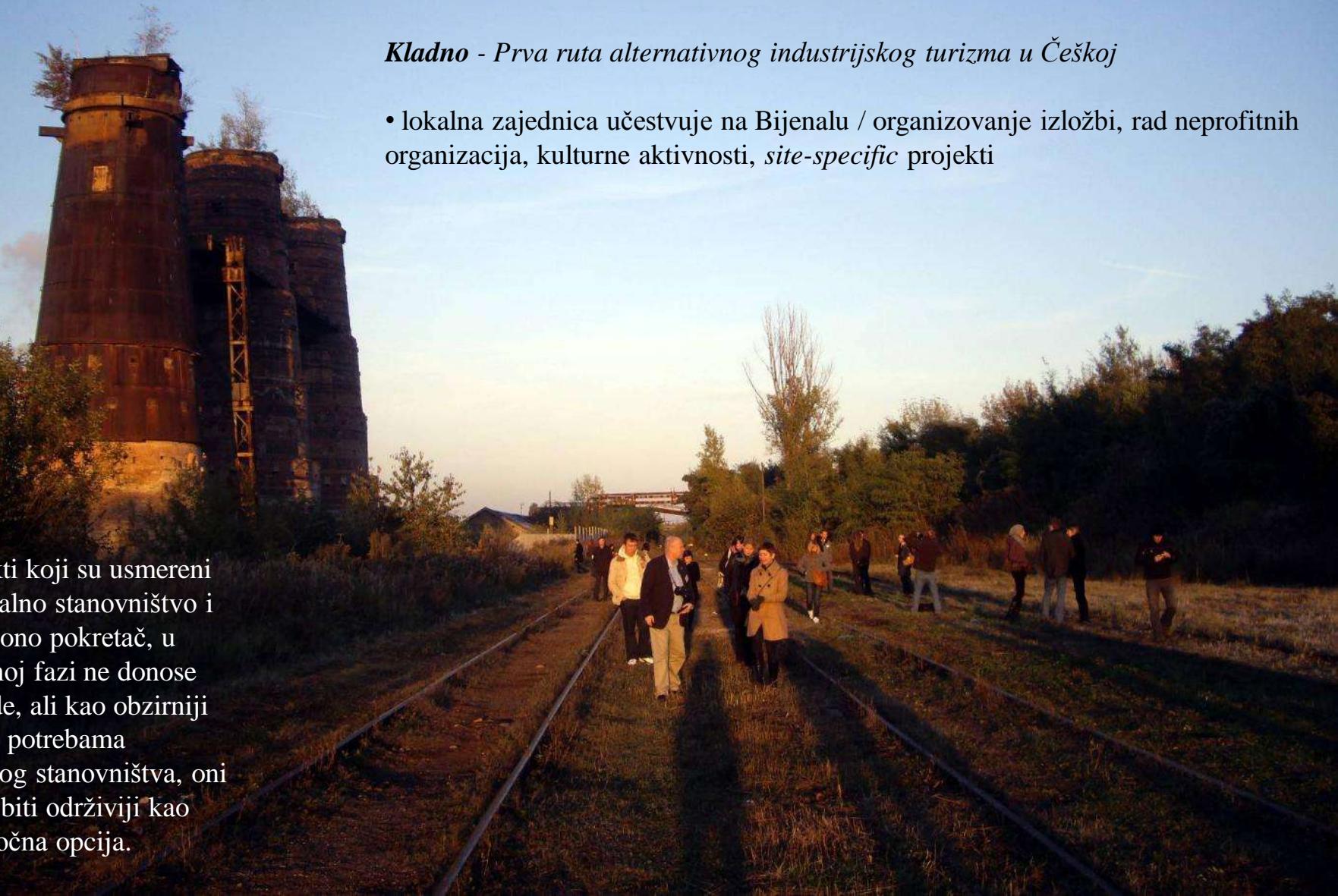

- civilno društvo i organizovane zajednice – poseduju društveni kapital, imaju znanje o susedstvu, motivaciju
- koncept *pravo na grad* - grad kao društveni i kreativni produkt svih stanovnika u kom oni aktivno učestvuju
- pokreti vezani za 'uradi sam' grupe, proizvodnju malih razmera, *community gardens*, skvoterski pokreti

Kladno - Prva ruta alternativnog industrijskog turizma u Češkoj

- lokalna zajednica učestvuje na Bijenalu / organizovanje izložbi, rad neprofitnih organizacija, kulturne aktivnosti, *site-specific* projekti

Projekti koji su usmereni na lokalno stanovništvo i čiji je ono pokretač, u početnoj fazi ne donose prihode, ali kao obzirniji prema potrebama lokalnog stanovništva, oni mogu biti održiviji kao dugoročna opcija.

Temple works, Lids

- najviši stepen zaštite
- od 2009. objekat koristi neprofitna grupa
- *buy nothing policy*, polovni nameštaj, volonteri, umetnici
- privatno vlasništvo – podržati vlasnike koji daju objekte za neprofitne aktivnosti ili ih izdaju po povlašćenim cenama kroz mehanizme kao što su niže takse

Photo: in Broadhead, I., *Leeds*

Tabakfabrik, nekadašnja fabrika duvana u Lincu

- 1935., Peter Berens
- najveća i najmodernija fabrika duvana u CE
- spomenik kulture
- u vlasništvu grada, grupe arhitekata, urbanista, umetnika i sociologa uključene u proces transformacije
- finansijska podrška lokalne, regionalne i federalne uprave i privatnih lica
- više kategorija po kojima se prostor iznajmljuje

- Berens težio otvorenim, velikim i lako prilagodljivim prostorima
- danas posvećenost principima participacije i otvorenosti, kreativnosti, društvene odgovornosti
- dvorište se transformiše u javni prostor, a prostor ispred objekta u baštu

Photo: www.tabakfabrik-linz.at

- grad investira, ali se pristalo na eksperiment – ne postoji plan niti odluka o konačnoj funkciji - pažljivo osmišljavanje, fleksibilnost

- **zvanična politika** često ne prepoznaje i ne podržava ovakve koncepte, ne izlazi u susret ili kroz proces urbane obnove doprinosi džentrifikaciji
- **tradicionalni instrumenti u planiranju i zaštiti** su često nemoćni u rešavanju novih izazova u zaštiti nasleđa i ponovnoj upotrebi napuštenih objekata, a često nedostaju materijalna sredstva

PREPORUKE

- podržati procese u kojima **akteri imaju kapital** (društveni, kulturni..) da započnu aktivaciju, podržati **privremenu prenamenu**
- **fleksibilniji** sistem planiranja i zaštite nasleđa, strateško, dugoročno razmišljanje koje ostavlja prostor za neočekivane promene i veću uključenost **ne-institucionalnih i ne-investitorskih aktera**
- **aktivan dijalog** sa lokalnim stanovništvom, **transparentnost i participacija**
- pomirenje interesa različitih aktera - **konflikti** su neizbežni, ali sve uključene strane mogu imati benefite od aktivacije objekata industrijskog nasleđa - postoji **zajednički interes među akterima i njega treba naći**

Karlin Studios, Prag

Hvala na pažnji!

Jasna Cizler

M.Arh, Specijalista urbane obnove
Doktorant na Departmanu za Urbanizam,
Arhitektonski fakultet, Univerzitet u Beogradu

Jul 2014.

cizlerj@gmail.com

